№ 10 (דריטער יאָרגאַנג) פרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

אַבאָנאַמענטס-פרייז:
מאָנאַטלעך . . . . . 35 גראָש
פערטל-יערלעך . . . . . 1.00 זל.
אין אויסלאַנד:
פערטל-יערלעך . . . . . 1 דאָלאַר
אַנאָנסן-פרייז:
פאַר אַ פעטיט-שורה אין טעקסט . 40 גראָשן
„ „ „ פאַרן טעקסט . 20 „
„ „ „ נאָכן טעקסט . 15 „
פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.
די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.
אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl., Grabanowska 35.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. poczt. 26.

Biała-Podlaska, dnia 6 marca 1936 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ' תצוה תרצ"ו, 6 מערץ.

שבת, דעם 7-טן מערץ 1936 י., 10 אַוונט
— קומט פאַר —
אין די פּרעכטיקע זאַלן פון „סטשעלעץ", נאַרוטאָוויטשאַ 13
דער X-ער טראַדיציאָנעלער
פורים=מאַסקן=באַל
אויסערגעוויינלעכע אַטראַקציעס און פּרייזן. — ווערטפולע פּרייזן.
געשמאַקער און ביליקער בופעט. איינטריט פרייז נאָר 125 זל.

„טאָז"

מוטער!
דעם גרעסטן פאַרגעניגן
וועט האָבן דיין קינד אויף דעם טראַדיציאָנעלן
פורים=קינדער=באַל
וועלכער קומט פאָר זונטאָג דעם 8 מערץ ד. י. 3 נ. מ.
אין די פאַרגרעסערטע זאַלן פון „בירגער-קלוב"

שרוים בצער וביגון עמוק אנו מודיעים כי ביום ו' עש"ק פרשת תרומה ה' אדר תרצ"ו
שבק חיים לכל חי אחרי מחלה ארוכה וכבדה בשנת הששים ושלוש לחיו ובו ביום הובל לקבורה בעלי אבינו חתננו וזקננו

אפרים פישל בהר' שלמה זלמן ז"ל פינקלשטיין

אשתו, בניו, בנותיו, חותניו, כלותיו ונכדיו.

אונזערע מחותנים די פאַמיליעס: פינקלשטיין, פייטשער און שאָר צוליבן טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער
אונזערע טיפסטע מיטגעפילן
פאַמיליע באַכראַך.

Głębokie współczucia rodzinie FINKIELSZTEJN z powodu zgonu
MĘŻA i OJCA Ich
Lek. Dent. J. Zylberceg z rodzną.

אונזערע גוטע פריינט די פאַמיליעס פינקלשטיין, פייטשער און שאָר, צוליבן טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער פ י ש ל נ"ע
דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל
זעליג יאַקובאָווסקי און פרוי.

די פאַמיליע פינקלשטיין צוליבן טויט פון זייער מאַן און פאָטער פ י ש ל נ"ע
דריקן אויס דעם טיפסטן מיטגעפיל
פאַמיליע פרידבערג.

די פאַמיליע פינקלשטיין צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער אומפאַרגעסלעכן מאַן און פאָטער
פ י ש ל נ"ע
דריקן מיר אונזער טיפסטן מיטגעפיל
ברך און חאַטיע ווינאַגראַד.

פאַמיליע פינקלשטיין!
אין אייער אונגליק, וואָס איז אויך אונזערס — נעמט אָן אויסדריקן פון טיפסטן מיטגעפיל
סאָניע און מיכאל האָפער.

אונזערע גוטע פריינט די פאַמיליעס:
פינקלשטיין, נייטשער און **שאָר**
צוליבן טויט פון זייער ליבן
מאַן און פאָטער
אונזערע מיטגעפילן
פאַמיליע איידלטוך,
סאָניע און וואָלף איידלטוך.

די פאַמיליעס פינקלשטיין, פייטשער און שאָר צוליבן טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער
פ י ש ל נ"ע
אונזער טיפסטן מיטגעפיל
העלאַ און שמואל אָרלאַנסקי.

מיין טיפסטן מיטגעפיל די פאַמיליעס: פינקלשטיין, שאָר און פייטשער צוליבן טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער פ י ש ל נ"ע
מאַניע קאַשטענבוים.

מלא צער ויגון על מות ידידי
אפרים פישל פינקלשטיין נ"ע
הנני מביע את השתתפותי בצער משפחתו שנתיתמה
יעקב מרדכי גאָלדשטיין.

דער פאַמיליע פינקלשטיין
צוליבן טויט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער
אונזער מיטגעפיל און טרייסט
שמואל שוואַרץ און פרוי.

דער פאַמיליע פינקלשטיין
און זייער טיפן טרויער — מיין מיטגעפיל
יוסף כאַפיר.

Głębokie współczucie rodzinie nieodżałowanego
B. P. **Fiszela Finkielsztejna**
wyrażają
E. Weinberger i M. Feldman.

דער פאַמיליע פינקלשטיין
צוליבן פריצייטיקן טויט פון זייער מאַן און פאָטער
פ י ש ל נ"ע
דריקן מיר אויס אונזער מיטגעפיל אין זייער צער
אייזיק שוואַרץ און פאַמיליע.

Z powodu śmierci
B. P. **F. Finkielsztejna**
wyrazy szczerego współczucia Rodzinie i Wszystkim Pozostałym Krewnym
wyrażają Inżynierostwo Suknow.

Głęboko dotknęci śmiercią
B. P. **F. Finkielsztejna**
Wyrażamy rodzinie nasze współczucia
Miszkinowa i Kenigowie.

Z powodu śmierci
B. P. **F. Finkielsztejna**
wyrazy szczerego współczucia Rodzinie i Pozostałym Krewnym wyraża
M. Hercman.

RODZINIE FINKIELSZTEJN
z powodu śmierci **Męża i Ojca Ich**
najgłębsze współczucia wyraża
G. Kilman.

עטופי אבל הננו מבכים את מות אבי, זקננו ואחינו

אליעזר לייב בהר' שמואל צבי ז"ל פיזשיץ

אשר גוע ויאסף לשנת 66 לימי חייו ביום ו' עש"ק פ' תרומה ה' אדר תרצ"ו (28 II 1936) והובל לקבורות בו ביום בביאלא
ומביעים את רגשי תודתנו לכל קרובינו ומיודיעינו אשר חלקו לו את הכבוד האחרון ועל השתתפותם בצערינו
בתו, נכדיו, אחיו ואחותיו

אונזער טיפסטן מיטגעפיל די פאַמיליעס
גאָלדשטיין, פיזשיץ און ביאַלער
צוליבן טויט פון זייער אומפאַרגעסלעכן ברודער
אליעזר לייב פיזשיץ נ"ע
ד"ר זילבערג און פאַמיליע.

הריני מביע בזה את תנחומי למשפחת פיזשיץ באבלם הגדול במות עליהם אחיהם
אליעזר לייב נ"ע
המקום ינחם אותם בתוך שארי ציון וירושלים
יעקב מרדכי גאָלדשטיין.

הננו משתתפים בצער הגדול של משפחת פיזשיץ למות אחיהם אליעזר לייב נ"ע
המקום ינחם אותם בתוך שארי ציון וירושלים
שמואל יאַקובאָווסקי ומשפחתו.

שבת, דעם 7-טן מערץ טרעפן מיר זיך אַלע אויף דעם יובל=מאַסקן=באַל פון „טאָז"

פּעדער שפּריצן

ביי אונז שוין אויך...

בעת מיר האָבן געלייענט וועגן פּשיטיק „לאַנצקי, פּוזין און אַנדערע שטעט, וווּ עס ווערט געפירט אַ באָיקאָט קעגן יידן איז עס פאָרגעקומען ווי אַן אָפּקלאַנג פון ווייט ווייט.

היינטיקן זונטאָג האָט זיך דער „עכאָ“ גאָר דערנענטערט.

אויף זונטאָג דעם ערשטן ה. מ. איז גערופן געוואָרן אַ „קאָנפערענץ“ פון פּוילישע סוחרים אין גאַנצן פּאָוויאַט. די קאָנפערענץ האָט געהאַט אַ גאָר אומשולדיקן טאָג-אָרדנונג ווי: א רעפעראַט פון אַ וואַרשעווער דעלעגאַט וועגן דער ראָל פון פּוילישן סוחרטום און וועגן אָרגאַניזירן עס דאָ אין ביאַלער פּאָוויאַט.

צו דער קאָנפערענץ זענען געקומען דעלעגאַטן — סוחרים פון אַלע צרומיקע שטעט און דערפלעך. מיט גרויס אינטערעס איז אויסגעהערט געוואָרן דער „רעפעראַט“ פון ה' X (קיין נאָמען ווילן מיר צוליב געוויסע טעמים נישט אָנגעבן) אין דעם רעפעראַט איז אויף די יידן און ספּעציעל אויפן יידישן האַנדלס-עלעמענט געשאָטן געוואָרן מער ווי פעך און מער ווי שוועבל.

פאַרשטענדלעך איז אַלס רעזולטאַט פון אַזאַ „רעפעראַט“ געקומען אַ רעזאָלוציע וועגן — אַרומשטעלן די יידישע געשעפטן מיט פּיקעטן אום נישט צוצולאָזן אַז פּאָלאַקן זאָלן דאָרט קויפן. אַ געוויסער סוחר וואָס האַנדלט כסדר מיט יידן (אָפּנעמער פון זיין מאָנאָפּאָל-אַרטיקלען) און וואָס האָט זיך שטאַרק געבייזערט פאַרן באָיקאָטירן אַ דייטשן פילם (קעשענע איטערעסן) האָט פאָרגעשלאָגן אַ „מילדערן-אויסוועג“ נעמלעך: פירן אַן הויז-אַגיטאַציע נישט צו קויפן ביי יידן און „באַמיהען זיך“, אַז די אַגיטאַציע זאָל האָבן מער ווי ביז איצט ערפאָלג. סאַי איז אויך באַשלאָסן געוואָרן צו שאַפן אַ פּוילישן „גמילות-חסד“ און פאַרגן ביאַלע מיט די „פּאַכמענערישע בוחות“ און וועלכע ספּילט זיך אַ מאַנגל.

צו וואָ'ט נישט געדאַרפט קומען אַלס רעזולטאַט פון דער זונטאָגדיקער באַראַטונג אויך אַ באַראַטונג פון יידישע סוחרים קעגנצושטעלן זיך דער אַקציע, צו וואָלט נישט געדאַרפט אָרגאַניזירט ווערן אַ שטאַרקער סוחרים-פאַריין אָדער קליינהענדלער-פאַריין, וועלכער זאָל מיט פאַראייניגטע כוחות פאַרטייטיקן די שוין אויך ביי אונז באַדראָטע אויף דעם געביט אינטערעסן?

ווי לאַנג נאָך וועט דער ביאַלער סוחרים-פאַריין באַשטיין פון אַ לעבנסלענגלעכן פאָרזיצער און סעקרעטאַר און נישט מער?

ווי לאַנג נאָך וועלן די ביאַלער סוחרים אין געיעג פון קאָנקורענץ אויפשטעלן אין די צענטליקער קריסטלעכער קליינהענדלער און ערטיילן זיי קרעדיט, כדי אַז זונטאָג דעם 1-טן מערץ 1936 זאָלן אָט די „סוחרים“ פאָרשלאָגן אַרומצושטעלן מיט פּיקעטן די יידישע געשעפטן.

סוחרים און קליינהענדלער! געדענקט. אַז שוין אויך ביי אונז...

* * *

איך געהער נישט צו דער רעליגיע

יאָרן לאַנג פלעגט די גמינע אויסמעסטן עטאַט דעם ה' בערנאַרד ראַאַבע, אַלס באַזיצער פון אַן אייגנטום ביי אונז אין שטאָט. יאָרן לאַנג האָבן אַלע געמיינט דאָס פון דער ראַאַבע-משפחה איז נאָך איין ראַאַבע אַ ייד. די לעצטע וואָך האָט די היגע גמינע-פאַרוואַלטונג באַקומען אַ „פּריוואַט-בריוול“, דאָס די שטייער אויפפאָדרוניג אויפן עטאַט איז: אַ רעזולטאַט פון אַ מיספאַרשטענדעניש „ווייל איך געהער נישט צו דער רעליגיע“.

מיר מיינען, אַז קיין גרויס אומגליק האָט אונז דאָמיט נישט געטראָפן, רחמנות האָבן אויף דער גמינע, אַז זי וועט האָבן מיט עטלעכע זלאָטעס עטאַט ווייניקער דאַרפן מיר נישט און קיין רחמנות האָבן אויף די אַלע, וואָס האָבן אונז און די פאַר אונז ביטערסטע צייטן פאַרלאָזט, ווילן מיר אויך נישט דאַמאָלסט, ווען די „ריינע אַריער“ וועלן זיי אַלס „נישט אַריער“ אָבער אַלס... יידן אַנערקענען.

מיט דער בייטש פון פּריץ

וועגן ראַטמאַן ווייסמאַנס „שטעלונג“ צו די אָדער אַנדערע שטאָטישע אָנגעלעגנהייטן, האָט זיינער אַ שכן געזאָגט אַ גוט וואָרט: „דוד ווייסמאַן גיט פאַר יעדער שטאָט-ראַט-זיצונג אַרום עטלעכע מאָל דעם מאַגיסטראַט און שמעקט דעם ריח פון דער מערהייט קריסטלעכע ראַטמרנער, אויב טפּילט זיך „אָפּאָזיציע“ ווערט ער אַ אָפּאָזיציאָנער און אויב פאַרקערט איז הייסער פאַרטייטיקער אַזוי געשעט יעס שטענדיק מיט אים און אַזוי איז געשען מיטן „באַסיין“. זיין פאַרטייטיקן ה' „קאַלענדען“ וואָס האָט זיך צונויפגעטראָפן מיט די פּרעסטיזש אינטערעסן פון בירגערמייסטער האָט דער ראַטמאַן וואָס מיינט נאָר די „טובה“ פון זיינע ווייזער, גאָר גיך גע-

מיר — די באַדנלאָזע

די יידן-שנאה ווערט אַלץ שטאַרקער. די אַנטיסעמיטישע לאַווינע האָט זיך צעגאָסן איבער אַלע לענדער און ווינקלען, ווו עס וווינט דער ייד.

סווערט אַלץ קלאָרער, אַז אויב אונזער אָבוועהר-קאַמף אין די גלות-לענדער וועט אַפילו געקרוינט ווערן מיטן גרעסטן דערפאָלג, בלייבט אָבער ארץ-ישראל דער איינציקער פלאַץ, ווו סאיז מעגלעך אַ פרייע ענטוויקלונג פון יידישן פאָלק אויף יסודות פון זעלבסטשטענדיקן און אומגעשטערטן נאַציאָנאַלן לעבן.

די ווירטשאַפטלעכע שוועריקייטן, וועלכע האָבן זיך לעצטנס אַנטפּלעקט אין ארץ-ישראל, זענען א רעזולטאַט פון דעם, וואָס די עליה איז געגאַנגען בעיקר אין די שטעט און אין די „פּראָספּעריטי“-צייטן איז פאַרנאַכלעסיקט געוואָרן דאָס יידישע דאָרף.

אָבער שולדיק אין דעם איז נישט נאָר דער עולה. האָבן מיר דען אים באַזאָרגט דאָרטן מיט אַ שטיקל באָדן אונטער די פיס? ווי גרויס איז בכלל אונזער יידישער באָדן - באַזיץ אין ארץ-ישראל, אין דעם לאַנד, ווו עס ווערט באַפרייט דאָס יידישע פאָלק און ווו עס דאַרף ראַדיקאַל געענדערט ווערן זיין סאָציאַל-עקאָנאָמישער געבוי?

1.280.000 דונאַם באָדן און פון זיי 360.000 פון קרן קימת, זענען ביזן היינטיקן טאָג אויסגעקויפט געוואָרן דורך די יידן (צוזאַמען מיט דער חולה-קאָנצעסיע). טויגבאַר פאַר דער לאַנדווירטשאַפט זענען פון זיי סך-הכל 900.000 דונאַם.

וויפיל-זשע באָדן איז נויטיק כדי דער יידישער ישוב פון 375-400 טויזנט נפשות זאָל קאָנען זיין ווירטשאַפטלעך זעלבסטשטענדיק און אומדערשיטערט אַלס געזונט פאָלק אויף זיין אייגענער ערד.

מינימום 40 פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג מוז זיין פאַרוואָרצלט אין דעם באָדן און זיך מפרנס זיין אויסשליסלעך פון די פּרוכטן פון זייער אַרבעט אין פעלד און אין גאָרטן. אויב מזאָל אָננעמען, אַז ביי אַן אינטענסיווער לאַנדווירטשאַפט (פּרדס, גאָרטן א. א. וו.) איז נויטיק מינימום 7 דונאַם אויף אַ פּערזאָן, וועט קלאָר ווערן, אַז שוין היינט צו-טאָג פעלן אונז אין ארץ-ישראל נישט ווייניקער ווי 200.000 דונאַם.

סמוז אָבער געזאָרגט ווערן נישט נאָר פאַר דעם היינט נאָר אויך פאַר דעם יידישן מאַסן-שטראָם, וועלכער וועט קומען מאָרגן קיין ארץ-ישראל. און דער באַשיידנסטער חשבון באַווייזט. אַז אין די נאָענטסטע 5 יאָר מוז דאָס יידישע פאָלק אויסלייזן נישט ווייניקער פון אַ האַלבן מיליאָן דונאַם. אויך די פּראָיעקטירטע שוועריקייטן ביים באָדן-פאַרקויף זענען מחייב צו אַ פאַרשנעלערונג פון דעם באָדן-אויסלייז אין ארץ-ישראל.

נישט די פּריוואַטע איניציאַטיוו, וועלכע רעכנט זיך נאַטירלעכערווייזע קודם-כל מיט דער עקאָנאָמישער קאָניונקטור, וועט קאָנען דערפילן די וויכטיקע און דרינגענדע נאַציאָנאַלע אויפגאַבע. דער קרן-קימת-לישראל, וועלכער אינטערעסירט זיך נישט מיט קיין ווירטשאַפטסיטואַציע און דאגה'ט נאָר וועגן דעם אַלגעמיינעם היסטאָרישן תכלית פון דעם יידישן פאָלק, מוז אין גרעסטן טייל די דאָזיקע אויפגאַבע דערפילן. און דערפילן זי וואָס שנעלער, ווייל צווישן די פיל סכנות, וועלכע באַדראָהען אונזער אויפבוי - אַרבעט אין ארץ-ישראל, איז דאָך די געפאַר פון באַגרענעצן דעם באָדן-קויף אפשר די סאַמע ערנסטע.

די היי - יאָריקע פּורים - אַקציע פון דעם קרן-קימת דאַרף דעריבער זיין אַ גרויסער שריט פאָראויס צו דער דערגרייכונג פון נייע גרויסע באָדן-שטחים פאַר דער קאָלאָניזאַציע פון לאַנד. אויסלייזן אַ נייעם האַלבן מיליאָן דונאַם

(סוף אויף דער 4-טער זייט)

וואָלט דינסקאָנטירן ביים בירגערמייסטער וועגנדענדיק זיך צו אים וועגן שוץ. אָבער אַ טעות האָט ער געמאַכט! פאַר דער „בייטש“ פון נישט לאַדן אונז אויף די זיצונגען, סהייסט אייגנטלעך פאַרן פּרייז פון זיצן אויף אַ שטיל אין דער אינערוויינציגסטער זייט פון דער באַריערע, וועלן מיר נישט פאַרשווייגן אייער „ערלעך“ פאַרטייטיקן דעם „באַסיין“, אונזערע שטאָט - ראַט באַריכטן וועלן מיר נישט צושטעלן צו אייער אָדער וועמען סאיז קאָנטראָל. אייערע „אָביעקטיווע“ אינטערעסן וועלן מיר אומעטום זוכן אַפילו ווען מיר וועלן דאַרפן גען אונטער דער „בייטש“ פון פּריץ.

ה' ווייסמאַן האָט בכלל אַ שוואַכקייט צו באַנוצן זיך מיטן שטאַרקן צד. אין די יאָרן 1914—18 האָט ער אויך די זעלבע פּאָליטיק געפירט, שפּעטער אַביסעלע — אויך. אין גמינע האָט ער אויך געוואָלט אַריינמישן דעם „דריטן צד“. אומעטום, אָבער נישט ביי אונז וועט דאָס אים געלונגען!

עמ-קאַ.

ידידי = בריוועלעך

מחייב איניש לבסומא בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז)

ידידי!

איך בעט ביי דיר סליחה פאַר מיין מצער זיין דיר מיט מיין בריוועל צו דיר דעם פאַרגאַנגענעם פרייטאג. שולדיק אין דעם איז נישטקיין אַנדערער ווי אונזער חשובער דעפּוטאַט זאַמערשטיין, מיט זיינע רעדעס אין סיים און אין די קאָמיסיעס. איצט אָבער האָב איך מיר איבערלעגט, אַז סאיז נישט אַזוי ווי ער זאָגט. דהיינו? ער האָט געזאָגט אין סיים, אַז יידן לאָזט מען נישט האַנדלען, אַז דער צוטריט צו פרייע פּראָפעסיעס ווערט באַגרענעצט, סאיז פאַר אונז יידן נישטאָ קיין ערד. די אַנטיסעמיטן זאָגן, אַז די מלאכה ווערט פאַריידישט, די מלוכה'שע אַמטן זענען פאַר יידן געשלאָסן און צום סוף פרעגט דעפּוטאַט זאַמערשטיין: ווי זאָלן מיר גען?

בעת מעשה ווען כהאָב דאָס אַלץ געלייענט האָט מיר אויסגעוויזן, אַז ער איז גערעכט און אונטער דעם איינדרוק האָב איך צו דיר מיין בריוועלע געשריבן.

אַז אָבער איך באַקלער די זאַך זע איך, אַז סאיז גראָד פאַרקערט. אָט וועל איך דיר דערקלערן כסדר אדרבה ווייז מיר איין גוי, וואָס זאָל האַנדלען מיט ציציות, מיט טליתים, מיט הושענות, מיט שמחה-תורה-פענער, מיט אתרוגים, סליחות, מחזורים, סידורים, מענה-לשונס, הבדלות, גרעגערס און המן-קלאַפּערס — אדרבה ווייז מיר איין גוי, אָדער איין גויעשער קאָאָפּעראַטיוו זאָל זיך פאַרנעמען מיט די דאָזיקע „מאַסן אַרטיקלען“? אַפילו די אַנטיסעמיטישע בלעטער ווי „אָרנ' אָוויק“ און „ד. שעניק נאַראָדאָווי“ פאַרמאָגן נישט אַרויסצורייסן דעם דאָזיקן „שפּיז“ פון יידישע הענט...

ווייטער:

דער צוטריט צו פרייע פּראָפעסיעס. ווער זאָגט עס, אַז מיר יידן האָבן נישט קיין צוטריט?... יידן, האָבן ב"ה אַ פרייען צוטריט צו דאָקטוירים (וועלכעס פאָלק קרענקט אַזוי פיל ווי יידן?) און וויפיל האָבן מיר יידישע „אינזשינערן“, האָס מעסטן... די גאַסן? און ווער זאָגט עס, אַז מיר האָבן נישט קיין ערד? ווער ליגט דען נאָך אַזוי טיף אין דרערד ווי יידן? דוכט מיר, אַז אַפילו די יידישע-קהלה האַנדלט אויך מיט „ערד“ (קרקעות בלע"ז).

און אַז די אַנטיסעמיטן זאָגן, אַז די מלאכה ווערט פאַריידישט, זענען זיי דען נישט גערעכט? איז דען נישט אַזוי? לאָז מיר עמיצער ווייזן איין אַרישן מוהל? איין מנקר, אָדער מסדר קידושין אַ גוישן? — די גאַנצע מלאכה איז דאָך פאַקטיש „פאַריידישט“...

ווייטער, זאָגט דעפּ. זאַמערשטיין, אַז די מלוכה'שע אַמטן זענען פאַר אונז פאַרשלאָסן. נו פרעג איך דיר: ווער האָט נאָך אַזאַ פרייען צוטריט צום... אויזשאַנד טקאַרבאָווי? צו דער מאַגיסטראַט-קאַסע? צו דער אובעזפּיעטשאַלנע-קאַסע? צווישן הונדערט יידן, זעסטו אפשר צוויי - דריי נישט יידן... טאָ ווער האָט אַ צוטריט צו די מלוכה'שע אַמטן: יידן צי נישט יידן?

— ניין, ידידי, דעפּ. זאַמערשטיין איז זיך טועה! און דערפאַר מיין איך, אַז אויך ביים ענין הכל שוחטין, האָט ער אַ טעות. ווי מיר ווייזט אויס, איז דאָס באַטויבן די בהמה אַ הומאַניטאַרע זאַך.

ווייל, אַז די בהמה איז טויב, פילט זי נישט קיין שום צער און ווייטיק. והא ראי', אונזערע גבירים להבדיל, פילן אויך נישט דעם צער און ווייטיק פון די אַלטע זקנים אין מושב-זקנים, פון די אָרעמע תלמוד-תורה- און בית-יעקב-קינדער, פון די לחם-עוני נעמער און פון די שפּיטאָל-קראַנקע, ווייל זיי זענען טויב ר"ל און הערן נישט די וויי-געשרייען פון די לײַדנדע נעבעך. איך ווייס נישט, צי די פרוי פּריסטאָר האָט דעריבער אַריינגעטראָגן אין סיים דעם פאָרשלאָג וועגן באַטויבן די בהמה פאַרן שחט'ן. און מעגלעך די גרויסע „תלמוד-קענערין“, האָט געלערנט אַז „רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה ושחטיה לר' זירא“ (מגילה ז.)

אַז רבה און רבי זירא האָבן זיך בעת דער פורים-סעודה באַטויבט פון שכרות, האָט רבה געשחט'ן רבי זיראן, האָט ער געבעטן רחמים און ר' זירא איז צוריק לעבעדיק געוואָרן איז „והאריך ימים“ (מגילה כח.) פון דערפון האָט די הומאַניטאַרע פרוי דעפּ. פּריסטאָר גערדרינגען, אַז אויב די שחיטה קומט פאַר נאָכן באַטויבן קאָן מען נאָך לאַנג לעבן, אויסער אַז מען שלאָגט מיט העק און דרענגער, ווי מען האָט

די הכנסה פון די „טאָז“-בעלער איז באַשטימט פאַר דער זומער-קאָלאָניע און קינדער באַשפּייזונג

מיינע זכרונות

אינם ביאלער רבי'נס הויף.

X.

(המשך)

XVIII.

ר' רבי האט נאך עטלעכע אסיפות, וואס ער האט גערופן וועגן ענין שפיטאל געזעען, אז עס איז עת לעשות, און אז די אלע אסיפה-מענטשן, זענען אמת טאקע גרויסע נדבנים אבער נישט קיין טוער. האט ער צווישן די אלע אויסגעפונען ר' יודל שווארץ פאר דעם פאמענדן צו דעם ענין. א סך קאנפערענצן, באראטונגען האט דער רבי געהאט מיט ר' יודלען וועגן ענין שפיטאל. פשוט עס אים געגאנגען בנפשו, און אז ר' יודל האט אמאל בעת אזא געשפרעך געפרעגט דעם רבין, פארוואס איז זיך דער רבי אזוי מוסר-נפש דוקא עס זאל געבויט ווערן א שפיטאל? האט אים דער רבי מסביר געווען אזוי: יעדע מצוה קאן א ייד מקיים זיין ביחידות, אויב ער האט נישט די מעגלעכקייט דאס צו טון בצבור למשל: הכנסת-כלה, גמילות-חסד א. א. וו. אבער ווען מיר געפינען ליגן, למשל, א קראנקן ר"ל, אזו דא אויף דעם ארט, ואט דער רבי אנגעוויזן אויף דעם פלאץ, ווו דער שמועס איז פארגעקומען (ביים רב'ין אויפן הויף), ליגט דאך געוויס אויף אונז א חוב אריינצונעמען דעם קראנקן אין שטוב אריין צו זיך און טון פאר אים ער זאל געזונט ווערן. בין איך מסופק, אויב איך וועל בכח זיין דאס צו טון איבער פארשידענע מניעות און א צווייטער יועט אויך נישט בכח זיין אועלכעס צו טון, ווייל ביי א יחיד איז דאט פארבונדן מיט שוועריקייטן. אזא מצוה קאן מען נאר טון בצבור און א צבור קאן עס טון נאר דורך אויפבויען א שפיטאל ווו מקאן אזא קראנקן אריינגעמען און געבן מעדיצינישע הילף.

אט דאס איז געווען דער טעם, פארוואס דער רבי האט אזוי פיל זיך געמיט וועגן א שפיטאל. און דאס טאקע האט געווירקט אויף ר' יודל שווארץ אין וועלכן דער רבי האט געפונען א שטארקן מיטהעלפער, וועלכער האט זיך מיט דער גאנצער ענערגיע צו דער זאך גענומען.

אויפן רבינס ביטע איז ער באלט גיפארן אין גובערניע אויפזוכן א לעגאט, וואס ליגט שוין ביי 100 יאר אויף דעם צוועק, לויט דער רבי האט אים איבערגעגעבן. און ווירקלעך האט מען געפונען אין ארכיוו די אקטן וועגן דעם עזבון, וואס א געוויסע פרוי מינץ, א בעקערן האט איבערגעלאזט אויף בויען א יידישן שפיטאל אין ביאלע, א סומע פון 100 רובל. וועלכע באטרעפט היינט מיט פראצענט אן ערך 400 רובל.

און ווען אין תרס"ד איז געשטארבן די גבירטע יוטא ברכה ע"ה. האט איר מאן ר' שמואל'קע פיזשיץ, מנדב געווען לזכרונה 6.000 רובל אויף דעם צוועק.

אויך די יורשים פון ר' שמואליע יאקובאוויטש ע"ה (שמואליע פון ווייג-הויז), האבן נאך זיין פטירה מנדב געווען 4.500 רובל, האט די אידעע וועגן בויען א יידישן שפיטאל אין ביאלע, וועלכע עס האט דער רבי אויף די אסיפות, וואס ער האט גערופן, אנגעווארפן, אנגעהויבן פארווירקלעכט ווערן. ר' יודל שווארץ, האט שוין דא נישט געלאזט, אז פון די געלטער פון די עזבונות זאל ווערן אזא תכלית ווי סאיז נעווארן פון ר' משה כהן'ס 6000 רובל. ער האט געשאפן באלט א קאמיטעט, וועלכער איז באשטאנען פון פארשטייער פון אלע שיכטן פון דער היגער יידישער באפעלקערונג: חסידים, בעלי-בתים, המון און פארגעשריטענע זענען געווען פארטרעטן אינם קאמיטעט, וועלכער האט זיך אליין באשטייערט מיט 1.000 רובל און אנגעהויבן זוכן מיטלען אויף אויסצופירן דעם אויפבוי פונם שפיטאל, וואס האט לויט אויסרעכנונג פון אינזשיניער באדארפט קאסטן לערך 30.000 רובל.

ר' יודל שווארץ, וועלכער האט אומדערמידלעך געארבעט, האט אין נאמען פון קאמיטעט זיך משתדל געווען דורך בריוו און פערזענלעך צו ה' הערש בער ראאבע ע"ה, וועלכער האט מנדב געווען 2.000 רובל. צו דער דאמאלס יידישע אייגנטימערין פון ביאלער גוט העלענע קאהן, וועלכע האט אויך געגעבן אויף דעם צוועק 2.000 רובל.

אויך פון אנדערע קוועלן, האט דער קאמיטעט באקומען געבארגט און געשענקט גרעסערע סומען. און ווען דער בנין איז פערטיק געווארן האט דער קאמיטעט מיט ר' יודל שווארץ און יבדל לחיים ד"ר גרשון זוטא ע"ה אין דער שפיץ, פארזארגט דעם שפיטאל מיט אלע נויטיקע מכשירים וואס א שפיטאל דארף נאר, און האט אויך פארזארגט א שטענדיקע הכנסה אויף אויסצוהאלטן דעם שפיטאל. מהאט געמאכט א יערלעכן עטאט כמעצ'צל פארן שפיטאל פון 1 און 2 רובל א יאר, וועלכעס אויך פישטשאצער, יאנאווער און לאמאזער ייזן האבן געצאלט וועלכער האט אריינגעברענגט 2000 רובל א יאר פונם לעגאט פון ר' שואלקע כהן ע"ה פון וועלכן דער פראצענט געהער פארן שפיטאל, יערלעכע סובסידיע פון מאגיסטראט, פון רייכע געווינערינס און פון רייכע חולים. פון דעם האט זיך דער שפיטאל וואס האט געהאט א רוהם אין גאנצן געגנט אויסגעהאלטן. אט דאס אלץ איז דער פועל יוצא פונם רבינס אסיפות.

ווען די אסיפה האט זיך געענדיקט און די חשובע שטאט בעלי-בתים זענען אוועק, האבן מיר צוריק געשטעלט די טישן און בענק אויף זייער ארט און מיר האבן אקופירט דאס קליינע בית-המדרשל פאר אן אייגענע אסיפה, וואס מיר בחורים האבן אפגעהאלטן.

אט אט נאך אין צוויי וואכן ארום איז שוין חנה'לעס חתונה, ביי דער רביצין אין שטוב איז א גאנצער יריד, זי האנדלט שוין אונטער מיט מאטעלע חיים פייוולס דעם בעקער און סאוועור. אויף אלע רבישע און חסידיש גבירישע חתונות כמעט אין גאנץ פוילן און מיט די איבעריקע לעקעך-בעקערינס ווי: שלמה ישראליץ-פאטלס פלונית. ירחמיאל סופרס פלונית סצריל א. א. מאיז זיך מפלפל וויפל מצהל, צוקער און אייער מדארף. זי פירט שוין אונטערהאנדלונגען מיט די היגע כלי-זמרים. דורכאויס וויל די רביצין, אז לייביש שעדלעצער מיט זיין קאפעלע זאלן קומען און שפילן אויף זייער חתונה און די גאנצע שבעת ימי המשתה. אויך פאדערט די רביצין דורכאויס, אז מזאל שוין מודיע זיין און איינלאדן דעם באוווסטן בדחן נח נאשעלסקער אויף דער חתונה. עס העלפן נישט די טענות, אז דאס איז פארבונדן מיט גרויסע קאסטן, ווארים סאיז דאך נישט שייך צו זאגן, אז מוועט אויסמיידן די היגע כלי-זמרים און בדחנים, די רביצין קאן דאך נישט באשטיין, אז אויף איר חנה'לעס חתונה זאלן נישט זיין די שעדלעצער קאפעליע און אז ישראל פייוול און אביגדור זאלן עט זיין די בדחנים. אויך ביי אונז אויף דער אסיפה איז א גאנצער יריד. פארשידענע פלענער ווערן געמאכט ווי אזוי מקבל-פנים צו זיין דעם חתן און ווי אזוי מיר בחורים זאלן משמח זיין אויף דער חתונה.

(המשך קומט)

גימל.

פון ביאלער לעבן

פון שטאט-ראט

א 9 שעהדיקע שטאט-ראט-זיצונג

שבת 7 אוונט, איז פארגעקומען א זיצונג פון שטאט-ראט. אויפן טאג-ארדנונג געפינט זיך איין פינקט: דער אפשלוס-בודזשעט פון יאר 1934/5 און די קאנטראלע פון דער שטאטישער רעוויזיאנס-קאמיסיע, ווי אויך די מאגיסטראט-אויפקלערונגען צו די קאמיסיע באמערקונגען.

די זיצונג האט נאך געזאלט געהערן צום „טיפ" פון די „ספעציעל-אינטערעסאנטע" זיצונגען פון אונזער שטאט-פארלאמענט, בפרט נאך ווען עולם פאראינטערעסירטע האבן געוווסט, אז די רעוויזיאנס-קאמיסיע האט געשטעלט א פארשלאג נישט צו נעמען צו קענטניש דעם „פארמאכונגס-בודזשעט", וואס עס באווייזט פאקטיש א אומצוטרוי-וואטום פאר דער שטאט-פארוואלטונג. עס האבן דעריבער אלע זיך געגרייט צו דער זיצונג: דער מאגיסטראט, וועלכער האט מאבאליזירט אלע באאמטע, אלע אקטן פארן 1934/5-טן יאר, אלע רעכנטס-ביכער אוז צירקולארן. עס האבן זיך געגרייט די מיטגלידער פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע און די ראטמענער, ביים — אנטון זיך די... שווארצע אנציקער. אבער א פאר געלונגענע שאך-צוגן און עטלעכע פריינטלעכע שמייכלען האבן די „אינטערעסאנטע" זיצונג פארוואנדלט אין א אוונט פון נודזשען זיך.

* * *

ז"ר בירגערמייסטער עפענענדיק די זיצונג טיילט מיט, אז די אויפזיכטס-מאכט (סיימיק), האט נישט באשטעטיקט דעם באשלוס פון שטאט-ראט אין ענין באסיין. סהייסט, אז אפשלאגן וועט מען אזויפיל, וויפיל סהאט באשטימט די עקספערטן-קאמיסיע און נישט די רעוויזיאנס-קאמיסיע.

העכער א שעה פארנעמט זיך די ראדע מיט א „חזירים-דיסקוסיע", וועגן יא אדער נישט אנווענדן סאנקציעס געגן „ראלניק", פאר זיין עפענען זיך א באזונדער איינקויף-שטעלע און אויסמיידן דעם מארק. דער מאגיסטראט גייט ארויס פון דעם שטאנדפונט, אז דער „ראלניק" האט דערצו קיין רעכט און מוז זיך גלייך מיט אלע אונטערווארפן די פארפליכטנדע פארשריפטן, וועגן מארק-אפצאל. דער „ראלניק" דרייט זיך דערפון שוין א לענגערע צייט ארויס.

די פאדטייטיקער פון „ראלניק" האבן

געזעען בעת די פרובעס אין שחט הויז. איבעריקנס איז גאר נישט אזא אומגליק, ווען מיועט קיין פלייש נישט עסן. אט זעען מיר אין ביאלע, אז די 140 ת"ת-און ב"ת יעקב קינדער, וועלכע די געזעלשאפט „טאז" שפייזט צייט עטלעכע חדשים מיט מילך, פוטער, זעמל, זעען בעסער און געזונטער אויס, ווי פון פלייש, וואס זיי עלטערן האבן נעבעך נישט צו געבן זיי.

איך זאג זייער באמת, אז „טאז" באווייזט נזים טאקע. פינאנצן די געזעלשאפט האט א זעלכע אויסגאבן צו מאכן, פארשטיי איך נישט. אז אונזערע נגידים (מיט אן אויסנאם פון עטלעכע, וואס געבן אויף אלע אינסטיטוציעס) צאלן נישט קיין מיטגלידס-אפצאל. וואושע נעמט מען צו געבן אלע טאג אין תלמוד-תורה פאר 140 קינדער קיין ציגעטראפ מילך פוטער, זעמל און דערצו פירן זיי יעדע וואך אין מרחץ אריין וואשן און ריינקן זיי. מילא דאס, וואס דער ד"ר געלגארד איז זיי בודק אפטער, גיט זיי מעדיצינען וויצט אים גאט באצאלן דערפאר. אבער די אנדערע איבעריקע זאכן. דאס קאסט דאך א מטמון מיט געלד? א פנים זיי רעכענען אויף א גרויסע הכנסה פון דעם מאסקן-באל, וואס זיי ארדנען איין מארגן, דאס הייסט שבת צונאכטס. איך זע שוין, אז סוועט זיין שוין איינמאל א באל. שוין עטלעכע וואכן פארעט מען זיך און עס פילט זיך שוין אין שטאט א גרויסע פאראינטערעסירונג צו דעם דאזיקן באל. פון אלע בעסערע קרייזן פון דער יידישער געזעלשאפט בכלל — און בפרט פון דעם שיינהייטס-געשלעכט, וועלכע חלומ'ען צו באקומען פריזן. א חוץ די פריזן פאר די שענסטע מאסקעט, פאר די שענסטע טענצער, האלט דער קאמיטעט בסוד א באשלוס פון אן אויסערגעוויינלעכן סורפריז פאר די אלע, וואס וועלן זיין באל באזוכן.

אין פארלויף פון דער וואך האט דער „טאז" - קאמיטעט אפגעהאלטן זיצונגען איבער דער פארברייטונג פון דעם „טאז"-מאסקן-באל, וועלכער זאל זיין די גרעסטע פארוויילונגס-אימפרעזע פונם סעזאן. די הכנות זענען אין פולן גאנג. א ספעציעלע קאמיסיע זארגט און זאמלט, אז דער בופעט זאל זיין נאזארגט פון כל-טוב. דער פרעזן-קאמיטעט האט איבערגענומען דאס איינארדנען און אנפירונג מיטן בופעט, וואס זאל זיין פארשידנארטיק און ביליק. סוועט זיין דער אמת'ער „טאז"-מאסקן-באל צו וועלכן כמעט גאנץ ביאלע גרייט זיך.

סקאקט און זידט אין געסל
פונקט ווי אין א קעסל
מהערט נאר רעדן איבעראל
פונם „טאז" מאסקן באל
סגעצן שוין געוועטן
אז סוועלן פארקויפט זיין אלע בילעטן
ווייל גען וועלן אלע
כמעט גאנץ ביאלע
אקליינינקייט צו זאגן אווערכל
אז פאר א זלאטע מיט א פערטל
אט פאר דעם קליין געלט
קאן מען האבן פארגעניגן א וועלט
קודם געניסן פון בופעט
און אנעסן זיך צו דער זעט
נישט פון הבל הבלים
נאר מיט פארשידענע מאכלים
פארשידענע פליישן און פיש
האסטו דארט ביים טיש
ווייץ, שאקאלאדע, טארטן און פאמעראנצן
א גאנצע נאכט מיט דיין כאסקע טאנצן
און אויב וועסט געפונען ביים ששוני לאסקע
באקומסטו א פריז פאר דיין מאסקע
און ווען דיין מזל וועט גלאנצן
באקומסטו א פריז פאר דיין טאנצן
און דו טוסט דאביי א מצוה באזונדער
די הכנסה געט דאך פאר יידישע קינדער
ווייל „טאז" זארגט פארן געזונט
פונם יידישן קינד
די הייניטקע באל-הכנסה ווי איממער
געט אויף דער האלב-קאלאניע
אויפן קינפטיקן זומער
איך בין זיכער, אז סוועלן קומען מאסן
אן אונטערשייד פון קלאסן
ארעם און רייך
אלע גלייך
ווארים נעמענדיק אין באטראכט
פון וואס אלץ סקען אויף דעם באל געניסן
צו פארברענגען אזא נאכט
וועלן אלע באשליסן
ידידי, סקען זיין אז איך מאך דא טעותים
געדענק אבער, אז פורים דארף מען
זיין מבוסם
עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן
דערפאר טאקע שרייב איך נישט
אונטער מיין נאמען
עיקר שכחתי
אז אויפצומארגנס בייטאג א ווייגער דריי
קומט פאר א מאסקן-באל אויפסניי
דא דארף מען נישט קיין סמאקינג,
פראק און צילינדער
דאס ארגאניזירט „טאז" א מאסקן-
באל ספעציעל פאר קינדער.

אָפּעריר׳ט מיט אַרגומענטן, אַז סאיז צום גינסטן פאַר די פּראָדוצענטן, וועלכע ווערן נישט אויסגעניצט דורכן „ראָלניק״, דעריבער דאַרף מען „עטוואָס״ פאַרביינגן. דער וויצע־בירגערמייסטער ה׳ אַבראַמאָוויטש און ראַטמאַן מאַקאַרוק ברענגען באַווייזן, אַז סאיז גאָר פאַרקערט, דער „ראָלניק״ צאָלט פּרייזן מיט 7—10 פּראָצענט ביליקער ווי די מאַרק פּרייזן.

אין לויף פון דער דיסקוסיע ווערט מען געוווּר, אַז דער „ראָלניק״ ליידט כסדר פון דעפיציטן. בלויז אין די לעצטע 6 וואָכן האָבן זיי דערלעגט 3.000 זל. (און זיי ווילן פאַרטרעטן דעם יידישן סוחר!). אַדוו. וועסיאָלאָווסקי, מאַכט אַ סוף צו דער דיסקוסיע, שטעלנדיק אַ פאָרשלאָג דעם ענין אָפּצושיקן צוריק אין מאַגיסטראַט.

דער מאַגיסטראַט טיילט אויך מיט, אַז ראַטמאַן ווייסמאַן (דער ריטער פון קאָמאַרוּווקע), האָט זיך צו אים נאָך אַמאָל געווענדעט וועגן... שוץ קעגן „וואָכנבלאַט״ און דער בירגערמייסטער באַמערקט, אַז ליידער קאָן ער נישט לייענען קיין יידיש, ווייסט ער נישט, וואָס סאיז דאָרט געווען געשריבן אויפן ראַטמאַן, אָבער ער וויל באַמערקן, אַז ער ווינטשט זיך נישט, דאָס די שטאָט־ראַט־באַריכטן זאָלן זיין אַ שפּרינג־ברעט (odskocznia) פאַר „זייטיקער״ קריטיק. און דאָס באַמערקט ער און וואָרנט פאַר קאָנסעקווענצן... (נישט איינצולאַדן אויף זיצונגען).

אין הסכם מיטן רעגולאַמין, וועלכער פאָדערט, אַז ביים באַהאַנדלען פאָרשלאָגן אָדער באַריכטן פון דער רעוויזיאָנס־קאָמיסיע, פירט דעם פאָרזיץ נישט דער בירגערמייסטער, נאָר אַ ראַטמאַן. נעמט איבער דעם פאָרזיץ, ראַטמאַן דירעקטאָר באַניקאָווסקי.

ראַטמאַן דוטקעוויטש לייענט איבער דעם פּראָטאָקאָל פון דער רעוו.־קאָמיסיע, וועגן אויספירן די גרוזשעט אויפן יאָר 1934/5 (3 מאָנאַטן דורכן בירגערמייסטער זאַקשעווסקי, 4 מאָנאַטן דורך דעם ווינטיקן). דער פּראָטאָקאָל איז זער אַ גרויסער און איז אַ רעזולטאַט פון אַ גרינדלעכער געוויסנהאַפטע אַרבעט מצד דער קאָמיסיע, וואָס האָט געדויערט 6 וואָכן כסדר. די קאָמיסיע האָט אַלץ נאָכקאָנטראָלירט הן די ריכטיקייט און הן די צוועקמעסיקייט פון די אויסגאַבן. דער רעזולטאַט פון דער רעוויזיע איז דער, אַז די קאָמיסיע שטעלט אַ פאָרשלאָג דעם אויספיר־בודזשעט נישט צו נעמען צו קענטניש.

פונקטנוויינז ענטפערט דער בורמ. אויף די אַלע פאָרווורפן. בעת דער דיסקוסיע פאַרטייטיקט אין אַ לאַנגער רעדע דער בירגערמייסטער די געמאַכטע בודזשעט איבערשטרייטונגען און פאַרענטפערט דאָס נישט אַריינטראָגן קיין צוגאָב־בודזשעט מיטן נאָך נישט זיין דאַמאָלסט באַהאַוונט מיט די שטאָטישע אַנגעלעגנהייטן.

אַרום 1 ביינאַכט ווערט דערקלערט אַ הפסקה אויף 20 מינוט, בעת וועלכער דער א. ג. ווירטשאַפטס־קלוב. האָלט אָפּ אַ באַראַטונג און באַשליסט נישט פאַרשאַרפן דעם קריזיס און דעם בודזשעט־אָפּשלוס יאָ אָננעמען.

דאָך האָט זיך געצויגן אַ נודנע דיסקוסיע ביז 4 ביינאַכט. דער פאָרשלאָג פון דער רעוויזיאָנס־קאָמיסיע האָט מער נישט „געצויגן״ ווי 4־5 שטימען און דער „קריזיס״ איז אויסגעמיטן געוואָרן.

* * *

אין צוזאַמענהאַנג מיטן „קאָמוניקאַט״ פון בירגערמייסטער וועגן ראַטמאַן ווייסמאַן אין „ביאַלער־וואָכנבלאַט״ האָט זיך אונזער מיטאַרבעטער געווענדעט צום בירגערמייסטער און אים דערקלערט פאָלגנדעס:

א) די רעדאַקציע שטייט אויפן שטאַנדפונקט, דאָס אַ ראַטמאַן דאַרף אין זיינע אַרויסטרעטונגען אין זינען האָבן די אינטערעסן פון דער שטאָט, פון דעם טייל ווײלער, וועלכע האָבן אים געוויילט און נישט קיין קעשענע־אינטערעסן פון איינעם, וואָס האָט מיט ה׳ קאָלענדען געהאַנדלט.

ב) סזענען דאָ באַווייזן, אַז ווייסמאַן איז אויסן געווען קאָלענדעס גוטס נאָר דערפאַר, ווייל ער שטייט מיט אים אין האַנדלס־באַציונגען, טאַקע צוליבן באַסיין.

ג) אויב ווייסמאַן פילט זיך אָנגעגריפן, זאָל ער זיך ווענדן אין געריכט אין דאָרט וועט עס אַנטשיידן ווערן.

ד) די רעדאַקציע „ביאַלער־וואָכנבלאַט״, וועט נישט צוליב זיי אָדער אַנדערע מאָטיוון דערלויבן, אַז עמיצער זאָל וועלן באַאיינפלוסן איר צו ענדערן די מיינונג אין דעם פאַל. זי האָט אויך נישט בדעה אירע באַריכטן פון שטאָט־ראַט פאַרן אָפּדריקן זיי, פאָרצושטעלן צו אַ צענזור...

פון „בית־לחם״

דער „בית־לחם״־קאָמיטעט בעט, אַז דעם שוסטער נחמן בורשטיין (יאַנאָווער גאַס) זאָל מען נישט געבן קיין לחם־עוני, אַפילו קעגן אַ מימן וואָס ער וועט ווייזן, ווייל ער גיט נישט צו אין קאָמיטעט די נעזאַמעלטע ברויט און חלות דורך אים.

איינצייטיק ווענדן מיר זיך מיט אַ ביטע צו דער היגער יידישער באַפעלקערונג, אַז מזאָל זיך בעסער באַציהען צו די זאַמלער פון לחם־עוני און מזאָל מער שפּענדן. סקומען יעדע וואָך צו אָרימע און הונגעריקע, וועלכע מוזן אָנקומען בסתר צום לחם־עוני. מיר קענען נישט אויסקומען אַפילו מיט די 100 קילאָ ברויט וואָס מיר באַקן אויס יעדער וואָך. דאָס רחמנות איז זייער גרויס.

העלפט און שטיצט די הונגעריקע!

קאָמיטעט בית־לחם.

שפּאָרזאַמקייט — דאָס געבאָט פון דער שעה!

באַנוצט זיך אין דער ווירטשאַפט נאָר מיט

קוילן

וואָס מאַכט אויס מיט גאַנצע 30 פּראָצענט ביליקער ווי מיט האָלץ.

די בעסטע סאָרטן קוילן צו באַקומען ביי

אברהם אָרלאַנסקי

Plac Wolności 9,

Kino Dźw. „Tęcza“

דינסטאָג רער ביז זונטאָג דעם 8 ה. מ.

דעם פּרעכטיקן מלחמה־פילם

א. ג.:

„בענגאַל פייער״

פון מאָנטאָג:

„זייערע נעכט״

מיר — די מאָרגנלאָזע

באַדן אין די נאָענטסטע איניקע יאָר איז אַן אויסערגעוויינלעך שווערע אויפגאַבע פאַר דעם עקאָנאָמיש־צעבראָכענעם און פאַרפאָלגטן פאָלק.

סאיז אָבער נישט פאַראַן קיין אַנדער אויסוועג און טראָגן אַלע שווער קייטן מוז דאָס געשען, ווייל פון דעם איז אָפּהענגיק אונזער באַפרייונג און דערלעזונג פון די געפייניקטע מאַסן, וועלכע טרענקען זיך אין אַ ים פון שנאה און ווערן אַ יאָגעטריבענע שווין פון זייערע לעצטע לעבנס־פּאָזיציעס.

דאָס פּוילישע יידנטום וועט אין די פּורים־טעג ביי דער זאַמל־אַקציע, ביי די נדרים, הזאַרן א. א. וו. שפּענדן מער ווי תמיד, כדי דאָס באָדנלאָזע פאָלק זאָל צוריקבאַקומען זיין ערד פאַר זיין אַנטגילטיקער באַפרייונג.

פ. ר.

מאַטל און **יאָסל!**

צו אייער חתונה — מיינע האַרציקסטע גליקוואונטשן און אַ בליענדע צוקונפט

יאָסל טשאַפּניק.

קומט און איבערצייגט אייך!

= דאָס ניי־געעפנטע =

גלאָז און פאָרצעלאַן געשעפט

אויף וואַרשעווער גאַס № 1 (הויז פון די קאַשטנבוימס)

איז פאַרזען מיט אַלעראַרט סחורות צו ספּעציעל ביליקע פּרייזן

די נייעסטע מאָדערנע גלאָזוואַרג און פאָרצעלאַן

צו באַקומען אין געשעפט אויף **וואַרשעווער 1.**

מאָדערנע גלאָזוואַרג. רעיעלע באַהאַנדלונג.

ספּעציעל ביליקע פּרייזן.

Rodzinie Piżyc, z podwodu nagłego zgonu

B. P. **Łazarza Lejby Piżyca**

wyrazy współczucia składają

W. Wajnberger i M. Feldman

צוליבן פלוצלינגן טויט פון

אליעזר לייב פּיזשיץ נ״ע

דריקן מיר אויס אונזער מיטגעפיל דער איבערגעבליבענער פאַמיליע

אייזיק שוואַרץ און פאַמיליע.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דער פאַמיליע **פּיזשיץ** צוליבן טויט פון זייער

ברודער

ש. שוואַרץ און פרוי.

פאַמיליעס **פּיזשיץ, גאָלדשטיין** — צוליבן טויט פון זייער ברודער

אליעזר לייב נ״ע

אונזער טיפסטן מיטגעפיל

סאָניע און מיכאל האָפּפער.

דער פאַמיליע פּיזשיץ צוליבן טויט פון זייער אומפאַרגעסלעכן **ברודער**

דריקן מיר אויס אונזערע מיטגעפילן

בעריש פישמאַן און פאַמיליע.

Najgłębsze współczucie rodzinie Finkielsztejn z powodu zgonu

Męża i Ojca Ich

HIRSZZONOWIE.

אונזערע גוטע פריינד פינקלשטיין צוליבן טויט פון זייער ליבן

מאַן און פאָטער פישל נ״ע

אונזערע אויסדריקן פון טיפסטן מיטגעפיל

פנחס נאָרטמאַן און פאַמיליע.

דעם טיפסטן מיטגעפיל דער פאַמיליע פינקלשטיין צוליבן טויט פון זייער

מאַן און פאָטער

דריקן אויס

פאַמיליע יונגערמאַן.

די אין טרויער פאַרבליבענע פאַמיליע פינקלשטיין צוליבן טויט פון זייער

מאַן און פאָטער פישל נ״ע

דעם טיפסטן מיטגעפיל דריקן אויס

מאַניע און משה ראָדזינעק.

אונזער טיפסטן מיטגעפיל דריקן מיר אויס די פאַמיליעס פינקלשטיין, פייטשער און שאָר צוליבן טויט פון זייער אומפאַרגעסלעכן מאַן און פאָטער

פישל נ״ע

אברהם לעבענבערג און פרוי.

כוס של תנחומין אנו מגישים למשפחת פינקלשטיין לאסונם שקרה להם במות עליהם בעלה ואביהם

אפרים פישל נ״ע

המקום ינחם אותם בתוך שאצ״ויר.

יעקב קאָרנבלום ומשפחתו

די פאַמיליע פינקלשטיין צוליבן טויט פון זייער הייסגעליבטן מאַן און פאָטער אונזער מיטגעפיל און טרייסט!

פאַמיליע וויינשטאָק

די פאַמיליע פינקלשטיין דריקן מיר אויס אונזערע מיטגעפילן צוליבן טויט פון זייער **מאַן און פאָטער**

שמואל זוסמאַן און פרוי.

דעם טיפסטן מיטגעפיל דער פאַמיליע פינקלשטיין צוליבן טויט פון זייער מאַן און פאָטער **פישל נ״ע**

דריקן אויס

אברהם גאָלדשמידט און פרוי.

פאַמיליע גרינבערג!

נעמט צו מיין מיטגעפיל אין אייער גרויסן צער צוליבן טויט פון אייער ליבן **מאַן** און **פאָטער**

יעקב טורעק.

דער פאַמיליע גרינבערג צום פריצייטיקן טויט פון זייער מאַן און פאָטער **הערצל** אונזער טיפסטן מיטגעפיל

איטקע פלאַט, משה פרעטער מרדכי ליסטגאַרטן, אלחנן טענענבוים, רבקה סאַפּיר, י. סטאָלאָווי, יאָסל גרינשטיין

דודו!

למות אביך — צערך — צערנו!

יעקב ליבמאַן, יהודה כהן

יעקב לעווינשטיין

דעם טיפסטן מיטגעפיל אונזער חבר דוד גרינבערג צום טויט פון זיין ליבן

פאָטער

חיה און חנה פרידמאַן

חיים גאָלדבערג

חברה חנה גרינבערג!

אין דיין טרויער — מיין מיטגעפיל

חיים ליווערענט (ציעכאַנאָוו)

[illegible]

Redaktor-Wydawca: Chaim D Miodek. Druk. „Express“, Biała-Podlaska, Piłsudskiego 6.